

Илму статья
УДК 821.512
DOI: 10.31143/2542-212X-2026-2-177-190
EDN: LLТОНА

ОСМАНЛАНЫ ХЫЙСАНЫ СУРАТЛАУ ДУНИЯСЫНЫ АЙЫРМАЛЫГЪЫ

Гузиланы Алена Сарбашланы Мустафаны кызы

Гуманитар тинтиулени Институту – Россей илмуланы академиясыны
Къабарты-Малкъар илму арасыны филиалы, Нальчик шахар, Россей, alenanasarb@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-7457-9823>

Къысха магъанасы. Илму иште малкъар адабиятта совет кезиуден сора жангы тёлнюю келечиси, малкъар жазыучу Османланы Хыйсаны (1954 ж.т.) чыгъармачылыгына къаралады, аны бююнго адабиятны айныуунда магъанасы белгиленеди. Статьяны илму жаны бла жангылыгы – сёз устаны ниет хазнасы биринчи кере филология илмуда тинтиледи, суратлау дуниясы ачыкъланады. Хыйсаны жазычулукъ хунери публицистикада, акъ эм къара сёзде баямланады. Публицистика китапларыны мурдорун халкъны тарыхыны, белгили тукъумланы адамларыны, Малкъарда жерлени, къаяланы атларыны юслеринден очеркле къурайдыла. Лирика чыгъармаларында анафора эм рефрен мадарла бла хайырланнганы чертленеди. Жазыучуну хапарларыны сюжет ёзеклери халкъны эсинде сакъланнган таурухла, жомакъла, жашауда керти болгъан ишледиле. Айырмалы чыгъармаланы сюзгенде, аланы суратлау энчиликлери белгиленедиле. Хапарланы асламысы эсгериу халда къураладыла, жазыучу энчи композиция эм хат мадарла бла хайырланады (автобиографизм, «хапарда хапар», халкъ чыгъармачылыкъны тёрелери, тенгleshдириу, айгъакълаучу, жан салыу, жаз тил). Османланы Хыйсаны суратлау дуниясыны магъаналы кесеги туугъан жерини табийгъаты болгъаны баямланады. Миллет къылыкъны къурауда, жигитни ич дуниясын ачыкълауда этнографиялы белгини магъанасы чертиледи. Энчи эс чыгъармаланы баш ниетин къурагъан *сюймеклик* концептеге бурулады, аны жашау болумлада ачыкълауу кёргюзтюледиле. Бардырылгъан иште жазыучуну суратлау дуниясыны айырмалыгы эм кёп бетли болгъаны ачыкъланады, аны чыгъармачылыгы бююнго окъуучуну эстетика излемлерин жалчыхтханы баямланады.

Баш магъаналы сёзле: Османланы Хыйса, суратлау дуния, бусагъатдагъы малкъар адабият, публицистика, акъ сёз, къара сёз.

Цитата этерге: Гузиланы А. Сарбашланы М.къ. Османланы Хыйсаны суратлау дуниясыны айырмалыгы // Электронный журнал «Кавказология». – 2026. – № 2. – С. 177-190. – DOI: 10.31143/2542-212X-2026-2-177-190. EDN: LLТОНА.

© Гузиланы (Сарбашланы) А., 2026

© ЭЖ «Кавказология», 2026

Original article

THE ORIGINALITY OF KHYISY OSMANOV'S ARTISTIC WORLD

Alena M. Guzieva (Sarbasheva)

The Institute for the Humanities Research – Affiliated Kabardian-Balkarian Scientific Center of the Russian Academy of Sciences, Nalchik, Russia, alenasarb@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-7457-9823>

Abstract. This article examines the work of contemporary Balkar writer Khyisa Leilunovich Osmanov (born 1954), a representative of a new generation of authors of the post-Soviet period. It introduces the writer's literary works into scientific circulation for the first time, revealing his artistic world, which determines the scientific novelty of the work. The article demonstrates that Kh. Osmanov successfully demonstrates his mastery in journalism, poetry, and short fiction. The author's journalistic works are dominated by the history of the Balkar people, famous families and their prominent representatives, as well as the geographical names of gorges, rivers, and mountain peaks (toponymy) in Balkaria. Osmanov Kh.'s poetry employs effective artistic devices, such as anaphora and refrain, which lend expressiveness and rhythm to the verses. A selective analysis of the writer's stories reveals compositional and artistic features (autobiographical, "story within a story," folklore stylization, comparative phrases, epithets, personification, and metaphor), and characterizes the author's idiosyncrasy. The natural environment of his native land is an important component of the writer's artistic world. The inclusion of ethnographic details in the text is considered an effective way to create a national character and reveal the protagonist's mentality. Attention is focused on the key concept of love, which defines the leitmotif of the author's work. The conducted research allowed us to identify the originality and versatility of Kh. Osmanov's work, which meets the aesthetic needs of the modern reader.

Keywords: Khyisa Osmanov, artistic world, contemporary literary process, journalism, poetry, prose.

For citation: Guzieva (Sarbasheva) A.M. Originality of the artistic world of Osmanov Khyisi. IN: Electronic journal «Caucasology». – 2026. – № 2. – P. 177-190. – DOI: 10.31143/2542 212X-2026-2-177-190. EDN: LLТОНА.

© Guzieva (Sarbasheva) A.M., 2026

© Caucasology, 2026

САМОБЫТНОСТЬ ХУДОЖЕСТВЕННОГО МИРА ХЫЙСЫ ОСМАНОВА

Алена Мустафаевна Гузиева (Сарбашева)

Институт гуманитарных исследований – филиал Кабардино-Балкарского научного центра Российской академии наук, Нальчик, Россия, alenasarb@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-7457-9823>

Аннотация. В статье исследуется творчество современного балкарского писателя Османова Хыйсы Лейлуновича (1954 г.р.) – представителя нового поколения авторов постсоветского периода. В ней впервые вводятся в научный оборот литературные произведения писателя, раскрывается его художественный мир, что определяет научную новизну работы. В статье показано, что свое мастерство Османов Х. успешно демонстрирует в публицистике, поэзии и малой прозе. Тематическими доминантами публицистических сочинений автора являются история балкарского народа, известные фамилии и их яркие представители, а также географические названия ущелий, рек, горных вершин (топонимика) Балкарии. В поэзии Османова Х. в качестве эффективных художественных приемов использованы анафора и рефрен, придающие выразительность и ритмичность стихам. На основе выборочно проведенного анализа рассказов писателя выявляются композиционные, художественные особенности произведений

(автобиографизм, «рассказ в рассказе»; стилизация под фольклор, сравнительные обороты, эпитеты, прием персонификации, метафоричность), характеризуется идиостиль автора. Важной составляющей художественного мира писателя является природа родного края. Включение в нарратив этнографических деталей рассматривается как один из эффективных способов создания национального характера, раскрытия менталитета героя. Внимание акцентируется на ключевом концепте *любовь*, определяющем лейтмотив творчества автора. Проведенное исследование позволило идентифицировать самобытность и многогранность творчества Х. Османова, отвечающего эстетическим запросам современного читателя.

Ключевые слова: Османов Хыйса, художественный мир, современный литературный процесс, публицистика, поэзия, проза.

Для цитирования: Гузиева (Сарбашева) А.М. Самобытность художественного мира Османова Хыйсы // Электронный журнал «Кавказология». – 2026. – № 2. – С. 177-190. – DOI: 10.31143/2542-212X-2026-2-177-190. EDN: LLTONA.

© Гузиева (Сарбашева) А.М., 2026

© ЭЖ «Кавказология», 2026

Ал сёз

Малкъар адабиятны тарыхында XX-чы ёмюрню ахыры, XXI-чи ёмюрню башы жангы айныу кезиуюдо. 1991 жылны ахырында Россей Федерация автоном кыралча кесини саясат къарамын тюрлендиргени себепли, жамауат жашау, маданият да заманны излемина бойсунадыла. Адабиятны юсюнден айтханда, суратлау оюмлау да энчи ыз бла айныйды. Жазыучулукъ иште эстетика къарам жашау кертиликни суратлауда жангы шартла бла белгилениди, жангы литература формала. сыфатла къураладыла, ниет тизме кенгереди, суратлау чыгъарманы къурамы, магъанасы алгъын басмаланган жазмаладан айырмалы болады. Белгиленген болумла миллет алимлини ишлеринде чертленедиле [Хавжокова 2018; Довлеткиреева 2019; Керимова 2020]. Малкъар адабиятны юсюнден айтханда, бу кезиуде жазычулары жангы тёлую келеди. Ахыр онжыллыкълада ала эки къауумгъа юлешинедиле: бирлери жаш заманларындан окъуна суратлу сёзде хунерлерин кёргозте келгендиле (назмучула Аппайланы Лариса, Ахматланы Люба, Байтугъанланы Исмаил, Рахайланы Диана, Газаланы Амина эм башхала), башхалары – жашау сынамлары байыгъып, орта жыл санларында къалам усталыкъларын баям этгендиле (Атмурзаланы Магомет, Биттирланы Аминат, Абайланы Сакинат, Узденланы Исмайыл, Османланы Хыйса, Этезланы Аныуар, Жаникаланы Жамал, Байсыланы Марзият эм башхала). Жангы тёлую келечилерини чыгъармачылыкълары филология илмуда аз-аздан тинтиледиле [Керимова 2025; Сарбашева 2021; Атабиева 2025; 2025a]. Болсада кёплини чыгъармачылыкъ дуниялары, суратлау энчиликлери илмуну жорукъларында тийишлисича къаралмагъандыла. Аллайладан бири малкъар публицист, жазычу, назмучу Османланы Лейлуну жашы Хыйсады. Аны назмулары, хапарлары бюгюнню окъуучугъа белгилидиле, ала миллет газетлени, журналланы бетлеринде, энчи жыйымдыкъла болуп да басмаланадыла. Окъуучула ыразылыкъларын билдиредиле, жазыучулукъ иште уллу сынамлары болгъан къалам нёгерлери да кесамат оюмларын жашырмай айтадыла [Бегиев 2010; Мусукаева 2024]. «Малкъар жазычу Османланы Лейлуну жашы Хыйса окъуучуларын не

заманда да кыуандыра келгенди. Китап болса, газетде, журналда басмаланган хапар болса да, ала бла ол кёплени кёллерине жетгени, ыразылык алганы да туурады», – деп жазады Мусукаланы Сакинат жазыучуну «Малкърны уюган макъамлары» деген китабыны ал сёзюнде [Мусукаева 2026: 4].

Илму ишни баш борчу – Османланы Хыйсаны чыгъармачылык дунясын ачыкъларгъа, аны ниет-суратлау энчилигин баям этерге, миллет адабиятда жерин белгилерге. Айтылган борчну тамамлар муратда, биринчиден – жазыучуну жашау жолун, публицистикасыны айныуун кёргюзтюрге, экинчиден – сёз устаны адабият хазнасы бай болганы себепли, кыйматлы чыгъармаларын сюзюп, аланы юлгюлеринде суратлау дунясыны айырмалыгын ачыкъларгъады. Илму ишибизни кыуралыуу белгиленген соруулагъа бойсунады.

Баш магъанасы

Османланы Лейлуну жашы Хыйса кёчгюнчюлюкде туугъан тёлню келечисиди. Ол 1-чи январьда 1954 жылда ата-бабаларыны журтларындан узакъда, халкы сюргюнде болган кезиуде Кызахстанда Алма-Атинск областны Каскелен районунда Жанатурмыс элде тууганды. Османланы юйюр туугъан жерлерине 1957 ж. кыйтханды. Хыйса орта школну Герпегеж элде бошаганды. Аскер кыуллугун толтургандан сора Кыбарты-Малкър кырал университетни инженер-техника факультетине окыргъа киргенди. Аны 1979 ж. жылда бошاپ, тюрлю-тюрлю кырулуш организациялада инженер болуп ишлегенди. Болсада Осман улу журналист, суратлау чыгъармачылыкгъа тартыннганды, ала бла кюреширге итингенди, ол себепден кыдарын жазычулук иш бла байлаганды. Хыйса 1998 жылдан бери «Заман» газетде ишлейди. Мында чыгъармачылык иш бла байламлы умутларына жетерге онг тапханды.

Осман улу Россейни журналистлерини (2001), жазычуларыны биригиулерини (2011), Кавказ жазычуларыны клубуну (2009) члениди. «Кыбарты-Малкърны сыйлы журналисти» деген атха 2025 жылда тийишли болганды.

Осман улу журналист ишинде малкър халкыны маданияты эм тарыхы бла байламлы излемле бардырады, республиканы эллеринде тюрлю-тюрлю адамла бла тюбешип, жашауда болган сейир хапарланы, миллетни белгили адамлары бла, халкыны кыдарында болган тарых ишле бла байламлы эсгериуленни жыяды, аланы шагъатлары бла ушакъ бардырады. «Заман» газетни эм башхаланы бетлеринде басмаланган очерклерин, билдирулерин миллет окыучула уллу сейир бла сюйюп окыудула.

Османланы Хыйса Зумакулланы Борис бла бирге «Играл Билял и оживали камни» (2001) деген биринчи китабын орус тилде басмалаганды. Мында сёз фахмулу кыбузчу, аты малкър халкыда белгили болган Кызийланы Билялны юсюнден барады. Китапха Билялны юсюнден тенглерини, жууукъларыны эсгериулерини, анга аталган назмула киргендиле. Энчи жерни Кызий улу ойнаган музыкалы чыгъармаланы нота жазыулары аладыла: аланы Кыбарты-Малкър республиканы музыкалы маданиятында эстетика багъалыгы уллуду.

2004 ж. Осман улу «Ёмюрле жолунда» деген очеркледен кыуралган улу жыйымдыгын басмалайды. Китапда Малкърда белгили тукъумланы Урусбий-

ланы, Шахманланы, Мурачаланы, Байдаланы, Кючмезланы, Рахайланы, Карабугланы, Бийланы тарыхларыны юсюлеринден жазылады. Экинчи кесегинде таулуланы биринчи дуня, инсан эм Уллу Ата журт урушлада, ынгкылапда, кёчгюнчюлюкде жарсыулу кьадарларыны юслеринден хапарланады.

Хыйсаны журналист ишинде сейирлеринден бири эрттегили суратладыла. Аланы жыйып, жыйышдырып бошагьандан сора ол «Балкария сквозь века» (2009) деген уллу китап-сурат альбомну басмалайды. Бери юч жюз суратдан артыкь, аланы санында почта открыткала эм суратла киредиле. Хар биринде да XIX-чу эм XX-чы ёмюрню биринчи жарымында малкьар халкьны белгили адамларыны, аланы юйюрлерини сыфатлары баямланадыла. «Бу альбом малкьар халкьны тарыхыды, аны келечилерини бетлерини эм кьадарларыны юсю бла жазылгьан ... < >... «жайылгьан» тарыхны тохташдырып, инсанланы кьадарларын бла халкьны кьадарын байларгьа онг излеудю», – деп жазады китапны ал сёзюнде тарых илмуланы доктору Аккийланы Светлана [Аккиева 2009: 7–8]. Хар сурат да озгьан ёмюрлени эм бюгюнлюкню бирикдирген кючдю, ол келлик тёллюлеге миллетни тарыхын баямлап кьоймай, аны адет-тёрелерини, халкьны турмуш жашаууну юслеринден хапарлайды. Осман улу жыйгьан суратла бусагьатдагы алимлени (этнографланы, тарыхчыланы, миллет маданиятны тинтиучюлени) илму-излем бардыргьан ишлеринде болушлукь этедиле. Китап экинчи кере басмада 2017 жылда чыкьгьанды.

Османланы Хыйсаны излеу эм халкьына сюймеклик сезимлери «Малкьар уя» (2011) деген жангы китабында шарт белгиленедиле. Мында публицистикалы жазмалары бла бирге малкьарлыланы, аланы юй турмушларыны, Басхан, Черек, Холам-Бызынгы, Чегем ауузланы табийгьатларыны эрттегили заманда этилген суратлары да бериледиле.

Аны ызындан чыкьгьан «Жашладан хапар айтыгьыз» (2014) деген китабын жазыучу 1941–1944 жж Уллу Ата журт урушда туугьан жерлерин кьоруулагьан аскерчилени аналарына атагьанды. Мында белгиленген урушдан тышында орус-япон, биринчи дуня, фин урушлагьа кьатышхан жигит таулуланы юслеринден хапарла да айтыладыла.

Осман улу тохтаусуз жерлешлерини, тарыхда, жашауда болгьан сейирлик ишлени юслеринден хапарла жыяды. «Заманны кьадау ташы» (2019) деген китабында миллет окьуучугьа аланы баямлайды, малкьар эллени (Бабугент, Быллым, Хасания, Кёнделен) жашауларыны, эрттегили адет-тёрелени юслеринден айтады. Бютюнда окьуучуну сейир этдирген Хыйсаны Малкьарда жер атланы уста билгениди. Анга шагьат тюрлю-тюрлю ташланы, кьаяланы юслеринден очерклеридиле («Кьыз кетген кьая» «Кьасбот кьая», «Сары кьаяны башыны жашырынлыкьлары», «Алхаз бла Элмырзаны ташы», «Ёмюрлени шагьаты», «Сейирлик ташла», «Ахматланы чек ташлары», «Губуз таш» эм башхала). Аланы хар бири да озгьан ёмюрлени «тилсиз» шагьатларыча, ата-бабаланы жашауларында сынагьан жарсыулу болумланы юсюлеринден айтадыла, эрттегили тарыхны тасхалы бетлерин ачыкьлайдыла. Дагыда сынамы болгьан журналистни эсин алгьын заманлада ишленген кешенеле, кьалала аладыла. Аланы юслеринден «Кьамгьут бийни кешенеси», «Эл журту» деген очерклеринде жазады, халкь-

да атлары белгили болгъан Къамгъут бийни эм Гошаях бийчени сакъланган кешенелерини эм къалаларыны суратларын да баямлайды.

Османланы Хыйса «Османлары» (2024), «История рода Чочаевых» (2017) деген китапларында айтылгъан тукъумланы тарыхларыны, аланы келечилерини юслеринден жазады, юйюр суратларын да кёргюзтеди.

Башында белгиленген ишлери Осман улуну жашаугъа кенг къарамы болгъан, халкъны тарыхын, адет-тёресин сакълагъан эм аны жамауатха билдирирге итинген адамча шартлайдыла. Китапларында айтылгъан жашауда керти болгъан хапарла, алагъа кийирилген эрттегили суратла жаланда окъуучулары угъай, халкъ чыгъармачылыкъны, тилни, этнографияны, тарыхны тинтген алимлини да эслерин бийлейдиле.

Османланы Хыйсаны публицистикасы «къургъакъ» тилли болмагъаны шартды, мында ол кесини суратлау сёзге усталыгъын кёргюзтеди. Журналист ишинде сынамы аны суратлау чыгъармаларыны ниет, магъана энчиликлеринде белгиленеди. Жазуучуну адабият хазнасын «Анамы урчугъу» (2010), «Акъ кешене» (2013), «Акътамакъ» (2023), «Малкъарны уюгъан макъамлары» (2026) деген хапар эм «Умутла жолунда» (2025) деген назму жыйымдыкъла къурайдыла.

Осман улу чыгъармачылыкъ иш бла жашауда тынгылы сынамы болуп, орта жыл санына жетген кезиуюде кюрешип башлагъанды. Сабыр сагъышланыууну, табийгъатдан келген билимге итиниуюлюгюню, тегерекде дунияны ангыларгъа излегенини, ана тилин уста билиуюню, чыгъармачылыкъ оюмлаууну айырмалыгъыны хайырларындан ол кесини сейир суратлау дуниясын къурайды. Чыгъармаларыны бир къаууму кечюрюлюп, башхамиллетли окъуучугъа жетеди. Осман улуну жазуучулукъ ишини баш борчу, бек биринчиден, суратлау сёзню кючю бла тюрлю-тюрлю маданиятланы араларында байламлыкъ жюрютюргеде. Дюгерли назмучу Энвер Хохоев бла бирге Хыйса «Ассалам алейкум! Юйюгюзге да игилик!» (2021) деген китапны басмалайды. Мында эки сёз устаны лирика эм проза чыгъармалары малкъар, дюгер эм орус тиллеге кечюрюлюп бериледиле. «Бир заманда бир адамны жүрегин къыйнамагъан, огъурлу таулу къылыкъ хунерде ёсген, таза ниетде жашагъан» [Мусукаева 2024: 45] Осман улуну поэзиясы адамлыкъ, игилик тежеу сезимледен толуду. Назмучу керти таулугъа тийишли болгъан сабырлыгъын чыгъармаларына сингдиреди, аланы шош ёнлю этеди. Ол халда аны «Тиширыулагъа алгъыш» деген назмусу жазылгъанды, Шимал Казда эм Россейде жашагъан халкъланы 15 тиллерине, тюрк тилге да кечюрюлюп, окъуучулагъа белгили болгъанды.

Османланы Хыйса назмуларында рефрен эм анафора деген суратлау мадарла бла уста хайырланады. Сёз ючюн, «Толгъан айны къызымыса?» деген назмуда *Толгъан айны къызымыса?* деген тизгин хар төрттизгинни ахыр тизгини болуп къатланады:

Аллах нюрден жаратхан,
Сюймекликни жазымыса?
Тауларымы ол жарытхан,
Толгъан айны къызымыса?

Жаным, сен нечик ариуса,

Малкъаргъа мёлек болурса.
Жашауума сен дууаса,
Толгъан айны кызымыса?..
[Османов 2025: 27]

«Нечик ариуса» деген лирика чыгъармада уа эки тизгин:

Айтчы сора, нек былай ариуса?
Сен айны, кюнню кызы болурса!
[Османов 2025: 16] хар тёрттизгинден сора къайтарылады.

«Изледим сени» деген назмуда ол жорукъ сакъланмайды, хар тизгинден сора *изледим сени* деген къайтарыу барады. «Кесим къурагъан болур эдим сени», «Мен да жашаргъа сюеме», «Суратынгы ишлер эдим мен сени» деген назмулада уа хар биринде да къатланып айтылгъан тизгин алларында барады. Юлгю келтирейик:

Суратынгы ишлер эдим сени,
Алып кюнден алтын бояула.
Айны сыфатын салырем анга,
Турур эди кечеми жарыта.

Суратынгы ишлер эдим сени,
Танг ала кюннге къарагъада...
[Османов 2025: 93]

Назмуланы башында къайтарылып келген бирча тизгинле (*Суратынгы ишлер эдим сени; Кесим къурагъан болур эдим сени; Мен да жашаргъа сюеме*) аланы баш ниет магъаналарыны ёзеклерин къурайдыла, эстетика даражаларын кючлендиредиле, лирика чыгъарманы аты боладыла.

Хыйсаны назмуларыны кёбюсюнде адам улуну жюрегин къозгъагъан, бийлеген сюймеклик сезимни юсюнден хапарланады. Аланы бирлери макъамгъа салынып да айтыладыла («Анама», «Сагъышла», «Келмейсе», «Сакълайма сени»), бирлери уа орус тилге кёчюрюлюп жырланадыла («Последний полет орла», «Песня о белой луне», «Вера, надежда, любовь», «Дочь луны»), лирика магъаналары бла тынгылагъанланы эслерин бийлей.

Болса да Османланы Хыйсаны чыгъармачылыгында аслам жерни ниет эм хат энчилиги бла айырмалы болгъан къара сёз алады. Хапарларыны кёбюсюню мурдорун журналист ишинде эшитген, жашауда керти болгъан затланы юслеринден таурухла къурайдыла. Жазыучу чыгъармаларын халкъны ауузунда жюрюген жомакъланы, эрттегили жырланы, таурухланы сейир сюжетлерине кёре жазгъанды («Атийма», «Дюгерли къарт таулуланы юслеринден жырлай эди», «Сюйгеним кетди тау артына», «Акъ кешене», «Акътамакъ», «Сууукъ къолда сермешиу», «Жилияны саугъасы»).

Башында айтылгъан чыгъармаларыны тизмесинде жанр эм къуралыуу жаны бла айырмалы болгъан «Сууукъ къолда сермешиу» деген хапарын белгилерчады. Кесаматчыла бу чыгъармагъа энчи эс буруп, аны суратлау, урух эм хат жаны бла жангылыгыын, къуралыуу эм магъана жанлары бла адабият жомакъ деген атха

тийишлигин чертгендиле [Довлеткиреева 2019: 9]. Хапарны башында жазычу халкыны эсинде сакъланып келген таурухну тёлүден тёлүге жетдирген тюрлениу жолларыны, шартларыны юслеринден айтады: «Таурух жюрюйдю къланы юсюнден, аууздан ауузгъа ныгъышлада, тёлүледен тёлүлеге ёте, бирле кьората, бирле кьоша» [Османов 2023: 110–111]. Осман улуну чыгъармасында энчи сыфат *кълала* хапарлауда айтылгъан таурухну ёмюрлюк шагъатыча суратланады: «...ариу кенг таланы баш жанында, чынгыл къаяны ортасында, узакъдан туура кёрюнюп, сюеледи бир кълала, адам кьолу ишлеген угъай, тюз да къаяны кесинден чыккыгъан сунарса. Бир жаны да оюлуп, кёпден бери чыккымайды ожагъындан тютюнню, мурдор ташын габу басып, сир турады алайда, тарны ёмюрлюк кълалаууру кибик» [Османов 2023: 110]. Жазычу хапарда табийгъатны, адам улуну, жаныуарланы кьадарларыны байламлыкъларын, бир бирге бойсунууларынын чертип, жашауну бла ёлюмню араларында баргъан кюйсюз кюрешни магъанасын суратлау сёзню кючу бла ачыкъларгъа итинеди. Чыгъармада уста уучу Сосланбийни, къара тамгъалы жыртхычны эм акъ жугъутурну араларында къанлы сермешуу суратланады («Сермешгенле жилинлача чырмашхандыла бир бирлерине. Ары-бери булгъашадыла. Кезиу-кезиу тюшедиле тюпге, бири бирине онг бермей. Ал болалгъан жокъду. Жаш не кючлю болсада, кёкюрегине терен киргендиле жыртхыч жаныуарны тырнакълары. Барсны жугъутур мюйюзлери тешген быгъынындан саркъады къан, уучуну садакъ огъу да жашауун ала барады Апсатыны акъ малыны. Ала барысы да сюедиле жашаргъа, алай бир бирлеринден кьутулалмайдыла...») [Османов 2023:116–117]). Хапарны жигитлерини хар бири да хорларгъа излей эдиле, болса да ахырында ючюсю да жоюладыла. Жазычу энчи композиция эм хат мадарла бла хайырлана («хапарда хапар», халкъ чыгъармачылыккыны ниети, акъ жугъутурну сыфаты, тенгleshдириу, айгъакълануу (эпитет), жаз тил), жомакъ халда хапарын уста кьурайды.

Осман улу терк-терк халкъ жомакъланы айырмалы шарты – жан салыу мадар бла хайырланады, ол а чыгъарманы эстетика даражасын кючлендиреди («Алтынчач кюн а, бу жанында борчун толтуруп, ахыр тыякълары бла кёкню кьызарта...»); «Анга (мараучуну хапарына – Г. (С.) А.) шагъатха биз сагъыннган кълала бюгюнлюкде да сюеледи жеринде, жайда желле, жауунла бла сермеше, кьышда боранла, аязла бла... Кюн чууакъ эди. Аны таякълары къланы суукъ ташларына кьонуп, биринден бирине секире ойнайдыла, ала иничке, назик ауазчыкълары бла бир бирлерине не зат эсе да шыбырдайдыла» [Османов 2023: 115, 119]).

Туугъан жерини табийгъаты Османланы Хыйсаны суратлау дуниясыны магъаналы кесегиди. Жаз тилни кючу бла «Къая эрининде», «Къайын терек», «Таш бла заман» деген хапарларында ташны, терекни, къаяны, жауунну, желни, булутну эм башха табийгъат болумланы суратлай, не заманда да адам улуну сагъышландыргъан жашау бла ёлюм, адамлыкъ бла кюйсюзлюкню араларында кюреш дегенча сорууланы ачыкълайды. Чыгъармаланы ниет ёзеклерин табийгъатны бузгъан, аны дуниясын ойгъан огъурсуз кючлени эм жашаугъа, жарыкылыккыгъа тартылгъан затланы араларында чюйрелик кьурайды. Жазычу тамата сёз усталадан келген адабият тёрелеге бойсуна, аланы айнытады (сёз ючюн, Тёппеланы Алимни «Ташны юсюнден баллада», «Артишни балладасы» деген

чыгъармаларын эсге алсакъ [Сарбашева 2024: 70]). Осман улуну башында айтылган чыгъармаларында кьуралган сыфатланы хар бири да энчи эстетика борчну толтурады. Сёз ючюн, «Къая эрининде» деген хапарда желни сыфаты кюйсюзлюкню, бузукълукъну белгисича суратланады («... сууукъ жел, бёрю улугъанлай, сызгырылып жетеди. Ачы жел, къара жел» [Османов 2010: 48]). Жел къая этегини къалаууру къарт эменни кюйсюз душманыча аны аллында баш иерге, кесине бойсундурургъа итинеди. Ауушну тынч жашаууну низамын бузаргъа излеген къара кючге къая да чюйре турады. Табийгъат бла сермешде жел хорлатады. Бу гитче хапар жашырын магъаналыды. Жазыучу жаз тилни онглары бла хайырланып, таулу халкъны къадарында жашау ючюн кюйсюз зулмучула бла баргъан ауур кюрешни къазауатын суратлайды. Белгиленген хапаргъа ниет магъана жаны бла «Заман бла таш» деген чыгъармасы да жууукъду. Ташны сыфатында жазыучу жашауну къыйынлыгъын («Не зат кёрмеди, сынамады къара таш, ёмюрлени саркъыуунда, тау ауузну къалаууру, озгъан ёмюрлени шагъаты» [Османов 2010: 59]), миллет къылыкъда ёмюрледен тохташхан ёхтемликни, ниет кючню, эслиликни, къатылыкъны шартларын чертлейди. Осман улуну суратлау тили байды, шатыкды. Аны кючю бла жазыучу жансыз сыфатлагъа жан салады, философиялы сорууланы ачыкълай, суратлау чыгъармаларыны ниет мурдорларын кючлендиреди.

Османланы Хыйсаны чыгъармачылыгъыны дагъыда бир энчилиги – аны хапарларыны ёзеклерин авторну эсгериулерни кьурайдыла. Бек биринчиден, ала дунияларын алышхан жууукъ адамлары – атасы эм анасы бла байламлыдыла. «Жашау жолу» деген чыгъармасында Хыйса узакъ жарыкъ сабийлигини суратын кёз аллына келтиреди, атаны, ананы огъурлу сыфатларын кёргюзтеди: «Тау орамда бир эр киши бла бир тиширыу барадыла. Жарыкъды аланы кёллери. Кюн таякълары жылтырайдыла огъурлу кёзлеринде, жаякъларында. Алларында уа – жашчыкъ. Ол а аз-аз чабады да, тохтайды. Ызындан келген анасын сакълайды. Ала жетселе уа, къыл-къыл эте кюледди. Дагъыда алгъа тебирейди, сюрюледди. Таматала, бир бирлерине къарай, ышарадыла аны алай этгенине. Къалай насыплыдыла, келбетлидиле ала – атам бла анам» [Османов 2023: 165]. Бу гитче юлгюде жазыучуну сыфатны суратлауда, аны бла бирге жигитни ич сезимин ачыкълауда, жашау кертиликни кёргюзтюуде усталыгъы баямланады.

Осман улу «Анама», «Къайталсам эди озгъан жылларыма» деген назмуларында да мудахлы сагъышларын, жүрек жарсыуларын айтады, озгъан жыллагъа тансыкълыгъын билдиреди:

Эшикни ачып, къайталсам эди,
Ол озуп кетген жыллагъа,
Чапханлай барып туруп эдим,
Баш ура ата-анагъа...
(«Къайталсам эди озгъан жылларыма»)
[Османов 2025: 111].

Хыйсаны ниет хазнасында «Анамы урчугъу» деген хапары айырмалы чыгъармаларындан бирине саналады: ол туугъан анасы Байдаланы Ибрахимни къызы Нюржаннга жораланнганды. Хапарлау мында биринчи бетден барады.

Осман улу кеси да чыгъармада баш жигитни орунунда болуп, сюжет ишге къатышады. Жазыучу ич дуниясын, жүрек къайгъыларын этнографиялы белгини (*анасыны урчугъу*) кючю бла ачыкълайды. Анасындан кълалгъан урчукъ аныча «ёксюздю», ол дуниядан кетген, жанындан суйген адамыны эсгертмесича сыфатланады. Осман улу таулу тиширыула жүрютген къл урчукъну суратлауда усталыгъын кёргюзтеди:

«Чертлеуюк чыбыкъдан жонулгъан сыйдам таякъчыкъ. Узунлугъу бир къарыш бла эки эл. Баш жаны аз базыгъыракъ, кыйырында жюн халы илинирча бичакъ бла этилген кезчик. Аны тюбюнде уа – урчукъ баш.

Урчукъ башда кызгъан темир бла кюйдюрюлюп ишленген суратчыкъла. Бир жанындагъыла чыннгыл каяла, экинчисинде уа – тау череги тарны энишге чабады.

Кыйыры жютюрек жонулуп, тюп жаны уа андан да иничкерек. Ма олду битеу да анамы урчугъу. Кюн сайын иесини кълунда халы ийирип тургъан таулу ананы дайым къатында тургъан сёз нёгери» [Османов 2010: 11].

Алай бла, жазыучу окъуучугъа урчукъну кёз аллына келтирирге онг береди, аны бла бирге хапарлаугъа миллет энчиликни сингдиреди. Урчукъ ана жылыудан, суймекликден толгъан, аны бешик жырлары, хапарлары айтылгъан дунияны жарыкъ белгисича суратланады. Хыйса къл урчукъга жан салып, анысыны сау заманында «аны керти шуёхуча» баямлайды:

«Ёксюз болуп жатады анамы суратыны къатында. "Турма былай, къл ёрге. Тансыкъ болгъанма санга, сылачы жылы кълларынг бла башымы. Сора биягъы экибиз да жолгъа чыгъайыкъ. Сен бла мен – антлы шуёхлабыз да", дегенчады иесине...» [Османов 2010: 12].

Жазыучу мудах хапарлауунда къл урчукъну кесини сёз нёгерича да суратлайды. Дагъыда гитче чыгъармада эстетика магъананы тухан белгиледен бири анасыны суратыды. Ол тилсиз жигитлерини санында болгъанлыкъга, Хыйса аны хапарлаугъа кийиреди, анга да жан салады: «Алай сурат сёз айталмайды. Жаланда мудах къарайды узакъга...» [Османов 2010: 12].

Дагъыда жазыучу чыгъармада ич диалог бла хайырланады: ол кеси сагъышларында анасы бла хапарлашады, аны бла бирге мудахлыгъын сездирирге, анасына суймеклик кючюн кёргюзтюрге онг излейди. Белгиленген суратлау амалла жигитни ич бушуулугъун терен ачыкъларгъа себеплик этедиле, саулай да хапарны мудахлыкъ ёнюн кючлейдиле, чыгъарманы сюжет ёзегин айнытадыла.

Османланы Хыйсаны прозасы ниет жаны бла кёп бетлиди. Мында жазыучу жашауда адам улуну жарсытхан болумланы: юйюр къураууну, суймекликни, жангызлыкъны, тас болгъан насыпны юслеринден терен оюмлайды («Мени тас болгъан жаннетим», «Суймеклик ауанасы», «Бёрюлеге кълбуз согъуу», «Кеч табылгъан насып», «Буюрулмагъан суймекликни баяны»). Суймеклик не заманда да адамны сагъышландыргъанды. Суратлау чыгъармачылыкъда уа ол энчи сорууду. Осман улуну жигитлери да, жашы, къларты болса да, анга жууап излейдиле. Аланы кёплери толмагъан суймекликни кълдарын сынадыла (Мырзабек бла Мариям («Буюрулмагъан суймекликни баяны»), Хасым бла Зурият («Кюбюрте сакъланган кългъыт»), Исхакъ бла Сакинат («Тюшде келген тырман»), Хызыр бла Жумарукъ («Суймекликге кертичилик»), жыл санлары жетгенде да

жюреклерин кьозгъагъан, аны теренинде сакъланган сезимден азатланалмайдыла.

Хыйсаны «Сюймекликни ауанасы» деген кысха чыгъармасында хапарлау биринчи бетден бардырылады. Аны атында ниет магъанасы жашырын белгилениди. Баш жигитлери – таулу жаш бла Зухураны араларында сюймеклик лирика жигитни мудах эсгериулеринде ачыкъланады. Къадарны буйругъу бла жаш адамла юйюр насыпха жетишалмай къаладыла. Чыгъарма мудах ёнлюдю, аны бла бирге лирикалыкъ сезиледи. Хапарлауну энчилиги – жигитни ич сагъышлары ачыкълау, аны жюрек жарсыулары баямлау (психологизм). Осман улу жашны ич дунясын фахмулу суратчыча къурайды, аны сюймеклик сезимини чюйре бетли болгъанын – татлылыгъын бла ачылыгъын, жарыкълыгъын бла мутхузлугъун – толу кёргюзтеди. Бу сезимни юсю бла Хыйса, адам улуну къадарыны драмалыгъын чертеди («Къолларымы жайып, сюймекликни аллына чапдым да... кьучагъымда ауанасы къалды... Суусабымы къандырайым деп, кезлеуге ийилдим да, аны сууу думп болуп къалды. Ай, къадар, къадар, сен не тюрлю буйрукъ этдинг манга» [Османов 2010: 27]).

Хыйсаны хапарларында адамны жашауунда сюймеклик уллу сынауча суратланады. Бирде ол жигитлени къадарлары ажымлы этеди. Ол бийик сезим сюйгенлени ажашдырады, «отха, суугъа да секиртеди. Бирде сокъур да этеди, бирде уа тели болуп къаласа, жигитлик, телилик да этдиреди» [Османов 2023:74]. Жазыучуну «Акътамакъ» хапарыны жигити Харун аллай сюймекликни къурманы болады: жаш сюйген кызы Акътамакъны: «Керти сюймеклик отха секиртеди, дейдиле. Мен а, сенден тилерик, бу суучукъ бла бир ёт да кел» [Османов 2023:73] деген тилегин толтура, аны жарыкъ сюймеклигине ийнандырыр муратда, къутургъан Черекни толкъунларында жоюлады.

Болсада Осман улуну суратлау дунясында сюймеклик сезим мутхуз тюрсюнледен да азатды. Ол бирлени мудахлыкъны жесири этип къоя эсе, башхалагъа уа жашау болумланы хорлагъан кючдю. «Сюймеклик ол жашауну тутуругъуду... Адам улусу жашауну ангылап тебирегенден башлап, анга ие болургъа излейди. Алай кёплени къолларындан келмейди. Сюймеклик ма бу от кибикди. Бирде жылыуун берир, бирде уа кюйдюрюр. Ол жюрекден келген сезимди», – дейди тамата акъсакъал Хыйсаны «Кеч табылгъан насып» деген хапарында [Османов 2026: 38–39]. Къартны айтханыны жашау кертилиги хапарны жигитлерини къадарларыны юлгюсюнде ачыкъланады: кёчгюнчюлюкню айланч-кыланч жолларында Даниял бла Азизаны къолларындан келеди сюймеклик берген насыпдан юлюш алыргъа.

Осман улуну малкъар адабиятта ниет магъана жаны бла «Бёрюлеге къобуз согъуу» деген чыгъармасы да сейирди, жангыды дерчады. Бу хапарда сюймекликни темасын ачыкълауда жазыучу энчи кёзден къарайды. Къобузчу таулу жаш эм Зайнаф жашлыкъларындан бери бир бирлерин сюедице, алай жашау халла аланы уллу сезимлерин кеслерине бойсундуруп, къадарлары башха этеди. Болсада, талай жыл ётгенден сора, ала тюбешедиле. Хапарда ол сюймекликге жангы жашау, кюч берген болум суратланады. Зайнаф баш иесини эркинлиги бла жашны юйюне къонакыгъа чакъырады. Къобузчу кыш кече бораннга тюшеди, бёрю жыйыны аны тегерегинден алады. Кыш къобузда согъууу бла жаш кесин

ажалдан сакъларгъа кюрешеди. Аны узакъдан келген тауушун эшитген Зайнаф баш иесине тилеп, суйгенин кюйсюз жыртхычланы кьуршоундан кьутултады. Былайда миллетни жашауунда бек аз тюбеген болум кьуралады. Тиширыуну юйдегиси кьобузчу жашха: «Зайнаф сени чексиз суйгени ючюн, аны башына эркин этеме. Аллах буюруп, сени ёлюмден кьутхаргъан эсем, сенден суйгенинги сыйырып, сени жангы ёлюмге нек атаргъа керекме? Манга аллай гюнах керек туйюлдю», – дейди [Османов 2023: 62]. Таулу кишини быллай оноуу бюгюнню окьуучуну сейирсиндирирге, сагъышландырыгъа да болур. Жазыучу бу хапарда адам улуну ниет эркинлигин, ниет кючюн баямлайды.

Османланы Хыйса чыгъармаларында жигитлени сагъышларын, жюрекле-ринде тасха сезимлерин, къадарларын, аланы кеслерине бойсундаргъан миллет тёрелени, жашауну да толу суратлайды. Акъсакъал къартланы ныгъышда, от жагъаны тегерегинде жыйылыулары, халкъда жюрюген адетлени, кьурманлыкъ ашланы суратлаулары, тойланы барыулары, тепсеулери, таулуланы жашау турмушу хапарлаугъа терен сингдириледиле, Осман улуну чыгъармаларына миллет шарт береди, сёз устаны суратлау дуниясын айырмалы этеди.

Бегитиу

Алайды да, тилни шатыклыгъы, жашырын магъаналыгъы, лирика женгиллиги, жашау кертиликни суратлау даражагъа жетишдирип кёргюзтуюу, миллет дунияны суратлау Османланы Хыйсаны чыгъармаларына энчи эстетика «тюрсюн» береди. Жазыучу кёзге илинген неда ташада къалгъан шартланы баямларгъа итинеди. Бир гитче затны юсюнден хапарлай, тегерекдеги дунияны кёп бетли суратын ишлейди, аны юсюнден окьуучуну сагъышландырады. Малкъар жазыучуну чыгъармачылыгъы бусагъатдагъы адабиятта «таза хауаны» сезерге излеген, суратлау сёзню хайыры бла миллет эсни кючлендирирге, халкъны тарыхыны, турмушуну, ниет байлыгъыны, адам улуну жашау сынамыны юслеринден билим алып, эстетика сезимлерин байыкъландырыгъа итингенлеге жораланады.

ХАЙЫРЛАНЫЛГЪАН ИШЛЕНИ ТИЗМЕСИ

Аккиева 2009 – *Аккиева С.И.* Хранители истории // Османов Х.Л. Балкария сквозь века. – Владикавказ: ИПО СОИГСИ, 2009. – С. 6–8.

Атабиева 2025 – *Атабиева А.Д.* М.М. Атмурзаев: погружение в мир театра и литературного творчества // Вестник КБИГИ. – 2025. – № 3 (66). – С. 111–121. DOI: 10.31007/2306-5826-2025-3-66-111-121.

Атабиева 2025а – *Атабиева А.Д.* Психологическая проза А. Биттировой: этический, социальный, гендерный аспекты осмысления // Электронный журнал «Кавказология». – 2025. – № 4. – С. 340–356. DOI: 10.31143/2542-212X-2025-4-340-356.

Бегиев 2010 – *Бегиев А.М.* Иги кьууум (Доброе начало) // Османов Х.Л. Анамы урчугъу (Веретено моей мамы). Рассказы, эссе. – Владикавказ: ИПО СОИГСИ, 2010. – С. 5–9.

Довлеткиреева 2019 – *Довлеткиреева Л.М.* Литературный голос Кавказа // Предчувствие. Сборник произведений членов Клуба писателей Кавказа. – Вып. 2. – Нальчик, 2019. – С. 7–9.

Керимова 2020 – *Керимова Р.А.* Карачаево-балкарская поэзия конца XX – начала XXI в.: новое поколение авторов. – Нальчик: Изд-во КБНЦ РАН, 2020. – 375 с.

Керимова 2025 – *Керимова Р.А.* Поэтика Любы Ахматовой: рефлексия и авторская стратегия // Слово. Текст. Контекст. – 2025. – № 3 (23). – С. 130–139. DOI: 1069571/PBSSPU.2025.3.012.

- Мусукаева 2024 – *Мусукаева С.А.* Ёмюрлени байлай (Османланы Хыйсагъа – 70 жыл) (Связывающая века (Османову Хыйсе – 70) // Минги тау (Эльбрус). – 2024. – № 1. – С. 40–47.
- Мусукаева 2026 – *Мусукаева С.А.* Ал сёз (Предисловие) // Османов Х.Л. Малкъарны уюгъан макъамлары (Застывшие мелодии Балкарии). – Нальчик: Принт-Центр, 2026. – С. 4–6.
- Османов 2010 – *Османов Х.Л.* Анамы урчугъу (Веретено моей мамы). Рассказы, эссе. – Владикавказ: ИПО СОИГСИ, 2010. – 128 с.
- Османов 2023 – *Османов Х.Л.* Акътамакъ (Актамак). Стихи, рассказы, легенды. – Владикавказ: ИП А.Ю. Цопанова, 2023. – 200 с.
- Османов 2025 – *Османов Х.Л.* Умутла жолунда (Дорогой мечты). Стихи. – Нальчик: Принт-Центр, 2025. – 144 с.
- Османов 2026 – *Османов Х.Л.* Малкъарны уюгъан макъамлары (Застывшие мелодии Балкарии). – Нальчик: Принт-Центр, 2026. – 186 с.
- Сарбашева 2021 – *Сарбашева А.М.* Жаш жюрекни сагъышлары (Сердечные размышления) (О поэзии И. Байтуганова) // Минги Тау (Эльбрус). – 2021. – № 2. – С. 140–141.
- Сарбашева 2024 – *Сарбашева А.М.* Алим Теппеев: проблема творческой индивидуальности. – Нальчик: Принт-Центр, 2024. – 360 с.
- Хавжокова 2018 – *Хавжокова Л.Б.* Эволюция современной кабардинской прозы: тематика проблематика // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – 2018. – № 8-2 (86). – С. 266–270. <https://doi.org/10.30853/filnauki.2018-8-2.10>

REFERENCES

- AKKIEVA S.I. Khraniteli istorii [Keepers of History]. IN: Osmanov KH.L. Balkariya skvoz' veka [Balkaria through the centuries]. – Vladikavkaz: IPO SOIGSI, 2009. – P. 6–8. (In Russ.).
- ATABIEVA A.D. M.M. Atmurzaev: pogruzhenie v mir teatra i literaturnogo tvorchestva [M.M. Atmurzaev: immersion into the world of theater and literary creativity]. IN: Vestnik KBIGI KBIGI Bulletin]. – 2025. – № 3 (66). – P. 111–121. DOI: 10.31007/2306-5826-2025-3-66-111-121 (In Russ.).
- ATABIEVA A.D. Psikhologicheskaya proza A. Bittirovoi: eticheskie, sotsial'ny, gendernyi aspekty osmysleniya [Psychological prose by A. Bittirova: ethical, social, gender aspects of understanding]. IN: Ehlektronnyi zhurnal «Kavkazologiya» [Electronic journal "Caucasology"]. – 2025. – № 4. – P. 340–356. DOI: 10.31143/2542-212X-2025-4-340-356. (In Russ.).
- BEGIEV A.M. Igi k"uum [A good start]. IN: Osmanov KH.L. Anamy urchug"u [My mother's spindle]. Stories, essays. – Vladikavkaz: IPO SOIGSI, 2010. – P. 5–9. (In Balkarian).
- DOVLETKIREEVA L.M. Literaturnyi golos Kavkaza [The Literary Voice of the Caucasus]. IN: Predchuvstvie. Sbornik proizvedenii chlenov Kluba pisatelei Kavkaza [Premonition. A collection of works by members of the Caucasus Writers' Club.]. – Vyp. 2. – Nal'chik, 2019. – P. 7–9. (In Russ.).
- KERIMOVA R.A. Karachaevo-balkarskaya poehziya kontsa XX – nachala XXI v.: novoe pokolenie avtorov [Karachay-Balkar poetry of the late 20th – early 21st centuries: a new generation of authors]. – Nal'chik: Izd-vo KBNTS RAN, 2020. – 375 p. (In Russ.).
- KERIMOVA R.A. Poehtika Lyuby Akhmatovoi: refleksiya i avtorskaya strategiya [The poetics of Lyuba Akhmatova: reflection and authorial strategy]. IN: Slovo. Tekst. Kontekst [Word. Text. Context]. – 2025. – № 3 (23). – P. 130–139. DOI: 1069571/PBSSPU.2025.3.012. (In Russ.).
- MUSUKAEVA S.A. Emyurleni bailai (Osmanlany Khyisag"a – 70 zhyl) [Linking the centuries (Khyise Osmanov is 70)]. IN: Mingi tau [Elbrus]. – 2024. – № 1. – P. 40–47. (In Balkarian).
- MUSUKAEVA S.A. Al sez [Preface]. IN: Osmanov KH.L. Malk"arny uyug"an mak"amlary [Frozen Melodies of Balkaria]. – Nal'chik: Print-Tsentr, 2026. – P. 4–6. (In Balkarian).
- OSMANOV KH.L. Anamy urchug"u. Rasskazy, ehsses [My Mother's Spindle. Stories, essays]. – Vladikavkaz: IPO SOIGSI, 2010. – 128 p. (In Balkarian).
- OSMANOV KH.L. Ak"tamak". Stikhi, rasskazy, legendy [Aktamak. Poems, stories, legends]. – Vladikavkaz: IP A.YU. Tsopanov, 2023. – 200 p. (In Balkarian).
- OSMANOV KH.L. Umutla zholunda. Stikhi. [Dear Dreams. Poems]. – Nal'chik: Print-Tsentr, 2025. – 144 p. (In Balkarian).

OSMANOV KH.L. Malk"arny uyug"an mak"amlary [Frozen melodies of Balkaria]. – Nal'chik: Print-Tsentr, 2026. – 186 p. (In Balkarian).

SARBASHEVA A.M. Zhash zhyurekni sag"yshlary [Heartfelt Reflections]. // Mingi Tau [El-brus]. – 2021. – № 2. – P. 140–141. (In Balkarian).

SARBASHEVA A.M. Alim Teppeev: problema tvorcheskoi idividual'nosti [Alim Teppeev: the problem of creative individuality]. – Nal'chik: Print-Tsentr, 2024. – 360 p. (In Russ.).

KHAVZHOKOVA L.B. Ehvolyutsiya sovremennoi kabardinskoi prozy: tematika problematika [The evolution of modern Kabardian prose: themes and problems]. IN: Filologicheskie nauki. Voprosy teorii i praktiki [Philological sciences. Theoretical and practical issues]. – 2018. – № 8-2 (86). – P. 266–270. <https://doi.org/10.30853/filnauki.2018-8-2.10> (In Russ.).

Авторну юсюнден билдириу

Гузиланы А. Сарбашланы М.кь. – филология илмуланы доктору.

Information about the author

A.M. Guzieva (Sarbasheva) – Doctor of Science (Philology), associate professor.

Информация об авторе

А.М. Гузиева (Сарбашева) – доктор филологических наук, доцент.

Статья редакциягъа 01.03.2026 дж. келгенди; рецензия этгенден сора 15.06.2026 ж. къабыл этилгенди; 29.06.2026 ж. басмагъа къабыл этилгенди.

The article was submitted 22.01.2026; approved after reviewing 15.06.2026; accepted for publication 29.06.2026.

Статья поступила в редакцию 01.03.2026 г.; одобрена после рецензирования 15.06.2026 г.; принята к публикации 29.06.2026 г.